

comentaris literaris

per Josep Palomero i José Miguel Segura

CONSTANTÍ LLOMBART
Esperit de valencianisme

de Josep Enric Estrela

Editorial: **Institució Alfons el Magnànim**

València, 2018 | Pàgines 382

Biografia

Constantí Llobart (1848-1893) és el pseudònim literari amb què és conegut l'escriptor Carmel Navarro Llobart, cap de colla del sector que s'ha considerat més progressista de la Renaixença valenciana.

Promotor inquiet del valencianisme decimonònic i republicà federal, se li ha atribuït la fundació de Lo Rat Penat, l'agrupació literària instituída a València el 1878 per una colla de lletraferits que trobà oportú aglutinar els escriptors valencians i dotar el moviment renaixentista local d'una estructura cultural estable. Llobart formà part de l'anomenada Generació de la Restauració, integrada pels poetes nascuts en la dècada de 1840, que es donaren a conèixer per primera vegada, generalment, durant el regnat d'Alfons XII (1874-1885): a més d'ell, Josep Bodria, Josep F. Sanmartín i Víctor Iranzo.

La biografia de Llobart que ha escrit el doctor Josep Enric Estrela és definitiva. La teníem incompleta i dispersa en unes quantes monografies, però en aquest volum l'autor, amb un considerable suport bibliogràfic, l'ha ordenada i contextualitzada, i ha inclòs el repertori complet de la producció literària d'aquell malaguanyat escriptor. És una figura que calia recuperar, com ja va fer l'AVL el 2005. **JP**

EL CUADERNO DEL AÑO DEL NOBEL

de José Saramago

Traducció: **Antonio Sáez Delgado**Editorial: **Alfaguara**

Madrid, 2018

Pàgines 260

Publicat fa ben poc i alhora a Espanya i a Portugal, aquest cinquè lliurament dels «quaderns» saramaguians ha vist final —i feliçment— la llum malgrat si mateix i del seu autor, per casualitat, gràcies a un cop de la fortuna mentre l'esposa i ara editora de l'escriptor portuguès —Pilar del Río— traginava en els arxius personals del premi Nobel gairebé deu anys després que aquest «quadern» fos escrit.

Com en els anteriors, el lector trobarà en aquestes poc més de dues-centes cinquanta pàgines gairebé de tot, des d'anotacions pròpies d'un dietari personal i literari fins al discurs escrit per a la cerimònia de lliurament del guardó nòrdic a principis de desembre d'aquell any de 1998, passant per articles publicats en premsa especialitzada, impressions de tipus polític, social i cultural o justificants de recepció de cartes escrites per lectors de tal o qual novel·la. Qui hagi llegit les novel·les de Saramago troba en els seus «quaderns» aquesta mateixa veu, espessa i profunda, contundent i original, compromesa i dialogant abocada en el dia a dia d'un escriptor que sempre va dir molt més del que va semblar dir en els seus llibres. Alguns dels temes més cridaners al meu entendre són el de Portugal —la *portugalitat*, la *portuguesitat*...— i la seua relació —alguns polítics

de talla moral diminuta al fons— contradictòria i sempre propera amb Saramago i, naturalment, el fenomen literari a propòsit d'autors i obres aliens però tan propers o propis, convertint sempre a uns i altres en objectes de reflexió constant sobre el que en últim extrem és el tema de fons de qualsevol manifestació artística: la vida —l'existència— i la mort en la seua constant complementarietat i diàleg creatiu.

Qui no hagi llegit res de Saramago trobarà una reguera de pistes, d'insinuacions que li puguin portar més o menys de la mà a través de l'obra literària d'un dels escriptors més interessants, fecunds i sòlids de les últimes dècades a tot Europa, caracteritzat en conjunt pel seu continuat intent de representar «l'home modern, sense toga ni mitjons, armat amb una raó defallent, incapaç d'arribar a l'altre per no poder conèixer-se a si mateix, tràgicament dividit entre ser i voler ser, entre ser i haver estat». Estupendes aquestes pàgines, repuntades aquí i allà de referències als esdeveniments de Chiapas, el cansament davant la mediocritat i la curtesa de mires, la resistència ètica davant els primers estralls de la globalització neoliberal rampant ja en aquell temps, les primeres topades entre la suposada identitat comuna europea i les identitats estatals en ella contingudes de millor o pitjor manera o el mateix fenomen polític del nacionalisme. Tot un regal aquests textos retrobats per atzar de la mà d'un autor ineludible, imprescindible. **JMSR**

UTOPIAS DEL 68

De París y Praga a China y México

d'Antonio Elorza

Editorial: **Pasado & Presente**

Barcelona, 2018 | Pàgines 342

Història política

L'any 1968 es va produir arreu del món l'esclat d'uns moviments socials i polítics que van provocar distintes convulsions en els sistemes respectius. En el Maig del 68 de França, els estudiants van exper-

imentar un succedani de revolució que, si bé es va quedar en una convulsa revolució, almenys va servir per a fer trontollar el sistema de valors, i d'ençà, la joventut va assolir un protagonisme generacional del que mancava. El de França no va acabar massa malament, però el moviment dels estudiants mexicans va ser reprimit sense pietat el dia 2 d'octubre, quan en la plaza de las Tres Culturas el govern va perpetrar un genocidi i més de 3.000 detencions.

Aquell mateix any, la Primavera de Praga pretenia donar més drets als ciutadans de Txecoslovàquia, iniciant un procés de democratització i de descentralització de l'economia, així com superar les restriccions de les llibertats. També fou reprimit. I a la Xina de Mao es va sofrir la Revolució Cultural, una tàctica repressiva perquè el Gran Timoner seguira governant aquell immens país amb mà de ferro. Tot això, extraordinàriament ben documentat, és el que explica el professor Antonio Elorza. **JP**

destaquem...

La necessitat de combregar de nou amb la naturalesa

Vivim immersos en una voràgina de comunicació massiva, consumisme exacerbant, individualisme mal entès i pèrdua de valors morals. Això produeix que visquem immersos en un sistema on la desinformació és un fet provat, on la corrupció campa al seu aire, un món cada vegada més injust i violent, un món dividit, d'extremes. Amb raó un es torna esquiu i incrèdul, onejant la bandera de la infelicitat. La societat d'avui és una societat que prefereix no pensar per si mateixa, una societat desgraciada que s'ha abandonat creient en uns ideals que van resultar fallits i que van provocar una bretxa social encara més gran de la que històricament havia existit fins al moment. Estem desvalguts, a mercè d'una classe política que ha demostrat ser incompetent en massa aspectes. Se'ns esgoten les opcions. No sabem ja què fer, com donar-li la volta a aquesta situació. O sí?

Cada dia que passa tinc molt clara

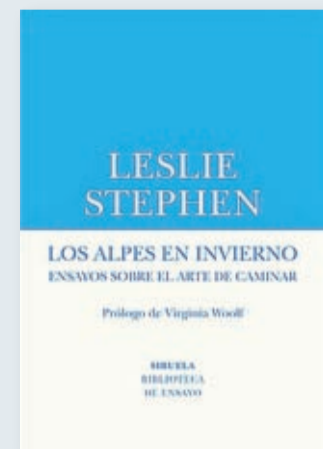
quina hauria de ser la solució a tanta incongruència: tornar a l'essencial. A què faig referència? Una tornada a la llar primigènica: la naturalesa. En aquests temps convulsos i de confusió perpètua, l'única manera de mantenir cert seny és retornar a l'ésser humà a aquest estat natural que ens permet, al seu torn, tornar a fixar-nos en els petits detalls que ens defineixen com a humans, aquests costums i tradicions fonamentades principalment en el respecte i cura de la naturalesa, i en el respecte i cura de nosaltres mateixos. Lectures com *Los Alpes en invierno. Ensayos sobre el arte de caminar* (Siruela), de **Leslie Stephen**, confirmen aquesta necessitat de la qual parlo.

Amb pròleg de qui va ser la seua filla, la cèlebre escriptora **Virginia Woolf**, aquest petit però exquisit llibre, recull tres breus assajos signats per una de les eminentes figures de l'Anglaterra victoriana, amant de l'alpinisme i de les pas-

sejades. El lector trobarà en ells molt més que una crònica de les seues gestes, molt més que aquesta oda que li dedica al Mont Blanc, aquesta muntanya que diu «deu ser com un sàtrapa asiàtic, tot sol i suprem, envoltat de pics inferiors que es s'inclinen als seus peus en reverència». Stephen mostra en els tres assajos veneració pel paisatge, per la sublim grandesa de la natura, alhora que ens al·licona —en el bon sentit— sobre la necessitat de combregar amb aquesta natura que ens espera i que hem de gaudir aquí i ara, corporal i físicament, però també mentalment. Per aquest motiu Stephen, «el més amable dels homes», com el va definir **James Russell Lowell** —tot i tenir fama de solitari i massa reservat—, sigui un defensor del caminar, exercici bàsic per ordenar les idees i filar pensaments i per que flueixin les converses, alhora que millora l'ànim i propicia la calma.

Fascinants són les seues descripcions alpines, tant les geogràfiques com les emocionals. Fascinants són els apunts que realitza sobre alguns cèlebres passejants britànics. Insisteixo, un llibre exquisit, barreja de gesta i tractat filosòfic. **≡**

Eric Gras

LOS ALPES EN INVIERNOde **Leslie Stephen**Pròleg: **Virginia Woolf**Traducció: **Carlos Jiménez Arribas**Editorial: **Siruela**

Madrid, 2018 | Pàgines 144